

גנט קהתי Genet Kehati

01:00:05:04 01:00:00:05
שמו של אבי סהלו רדה ואימי מולו אשטה

01:00:09:02 01:00:05:16
שמי גנט סהלו.

01:00:18:17 01:00:10:07
אני נולדתי, כפי שנהוג במולדת
אתיופיה אצל ההורים.

01:00:25:00 01:00:19:06
נולדתי בתקופת המלחמה עם האיטלקים
בכפר שנקרא אווה-ייסוס.

01:00:28:12 01:00:25:19
זה היה רק כפר הולדתי,

01:00:33:01 01:00:28:20
את שנות ילדותי ובגרותי
העברתי בכפר אמבובר.

01:00:35:15 01:00:34:17
אמבובר

01:00:40:12 01:00:35:24
באיזה שנה נולדת?
ב-1940.

01:00:49:01 01:00:41:20
בהתחלה הייתי תלמידה, הייתי
עוזרת לאמי בבית במשך תקופה.

01:00:56:12 01:00:49:08
בהמשך, אחרי סיום הלימודים
והמבחנים הלכנו לאסמרה.

01:01:04:23 01:00:56:19
לאחר שלמדתי וחזרתי מאסמרה,
הוא חזר מישראל והתחתנו.

01:01:06:08 01:01:05:07
אוקי.

01:01:12:24 01:01:07:08
אמרת שנולדת באווה-ייסוס,
למה עזבתם את המקום?

01:01:19:11 01:01:13:19

לא, לא עזבנו, אמי
גרה בעבר באמבובר.

01:01:24:04 01:01:19:18
מאזזו, המקום בו הם גרו בתקופת
האיטלקים ולאחר שהאיטלקים עזבו,

01:01:29:23 01:01:25:12
אמי הלכה לבית אמה כדי
ללדת אותי, לא כדי לגור שם.

01:01:34:13 01:01:30:12
אני מאמבובר, תמיד הייתי מאמבובר.

01:01:37:09 01:01:34:17
קוראים למקום אוה-ייסוס?
-אווה-ייסוס.

01:01:38:05 01:01:37:10
מה זה אומר?

01:01:41:13 01:01:38:17
"ייסוס" זה השם של הכנסייה שלהם

01:01:48:08 01:01:41:21
"אווה" זה השם של העיר
אבל לגבול קוראים "ייסוס".

01:01:51:14 01:01:49:10
היו גרים שם הרבה יהודים?

01:02:01:01 01:01:52:12
היו שם כמה יהודים. זה היה
קרוב לווזבה ולאמבובר.

01:02:08:07 01:02:01:22
רק קרובי משפחה שלנו גרו
בכפר, לא היו עוד יהודים.

01:02:11:07 01:02:08:10
מה היה מיוחד באמבובר
משאר המקומות?

01:02:13:08 01:02:12:02
איך נראית העיר? מה יש בה?

01:02:21:16 01:02:13:15
העיר יפה, יש בה שטחים פתוחים,
הרים ומים בכל מקום.

01:02:35:04 01:02:22:20
אחרי שהאיטלקים עזבו, כל היהודים
הלכו להתיישב באמבובר.

01:02:44:03 01:02:35:22
בעקבות ההתקרבות של האיטלקים
לשכונות היהודיות והמגע הישיר

01:02:52:21 01:02:44:12
היהודים החליטו שכדאי לעבור למקום נקי.
הם עזבו את אזזו והתיישבו באמבובר.

01:02:55:21 01:02:53:02
למה את מתכוונת ב"מקום נקי"?

01:03:02:05 01:02:57:02
זה אומר מקום שאין בו
מגע עם שכנים נוצרים.

01:03:11:03 01:03:02:13
זאת אומרת מקום נפרד שאין
בו נוצרים, רק יהודים.

01:03:22:07 01:03:13:04
כפי שהוא אמר, אמבובר, ווגלו,
וויניה, סרמייה, שמבקובדימה

01:03:28:04 01:03:23:09
בכל האזורים האלה, היו יהודים בלבד.

01:03:31:19 01:03:29:10
היה בית ספר באמבובר?

01:03:36:15 01:03:32:00
היה בית ספר ובית תפילה ראשון.
ממש בהתחלה, הקימו בית תפילה.

01:03:44:13 01:03:36:19
בכל מקום שהתיישבו בו
יהודים, היו בתי תפילה.

01:03:49:02 01:03:44:22
תמיד תמצאי את אותם סימנים
בית תפילה ובקתת נידה.

01:03:57:18 01:03:49:09
את יודעת מה זה בקתת נידה? זה מקום
בו הנשים נשארות כשהן במחזור ובלידה.

01:04:00:09 01:03:58:11

זה מקום מרוחק מהבית,

01:04:03:14 01:04:01:00

בונים בקתה קטנה כדי
שילדים לא יכנסו בשוגג.

01:04:14:11 01:04:04:01

מגדרים רחבה גדולה מסביב לבקתה
כדי שילדים לא יוכלו להיכנס לשם.

01:04:23:21 01:04:15:03

לכל עיר שתגיעי אליה, איך
תדעי שיהודים חיים שם?

01:04:29:03 01:04:24:17

תמיד יהיה בית תפילה ובקתת נידה.

01:04:38:14 01:04:32:22

כמה נפשות הייתם במשפחה?
כמה אחים ואחיות?

01:04:45:20 01:04:38:22

היינו שישה, הבכורה נפטרה,

01:04:50:22 01:04:47:05

ועכשיו יש שני אחים

01:04:59:04 01:04:52:14

ושלוש אחיות יחד איתי אנחנו חמישה.
אמא שלי ילדה שישה ילדים.

01:05:08:04 01:05:01:10

מה הייתה חלוקת התפקידים
בבית בין האחים?

01:05:17:01 01:05:09:08

בית הספר היה בשכונה, האחים
הלכו ללמוד, הם היו חקלאים.

01:05:22:02 01:05:17:14

אחותי הבכורה לא הספיקה ללמוד,
חיתנו אותה בילדותה

01:05:24:17 01:05:22:22

והיא עברה לחיות בכפר.

01:05:37:11 01:05:25:06

השאר, אחת למדה וגם
התחתנה ועברה לכפר.

01:05:45:24 01:05:38:06
אחרי שהקטנה סיימה את כיתה ז',
גם אותה חיתנו והפסיקו את לימודיה.

01:05:53:22 01:05:47:06
אחים שלי לא עזבו ונשארו עם ההורים.

01:05:57:20 01:05:54:06
גם אני נשארתי ללמוד בבית הספר בשכונה.

01:06:06:08 01:05:58:08
רק גדר הפרידה בין בית הכנסת
לבית הספר והבית שלי היה באמצע.

01:06:11:16 01:06:08:09
איך הבית שלכם היה נראה?

01:06:17:22 01:06:11:24
הבית שלנו היה יפה, הוא לא
היה נראה כמו בית בכפר.

01:06:23:24 01:06:18:18
זה בית בנוי ומגודר עם רצפת צימנט.

01:06:35:06 01:06:24:19
החלונות והחצר היו בנויים היטב, זה היה
נראה כמו בית בעיר ולא בכפר.

01:06:39:15 01:06:36:09
הבית שלנו היה מאוד יפה.

01:06:44:21 01:06:43:10
היה לכם שטח חקלאי?

01:06:51:04 01:06:45:20
עבדנו בחקלאות אבל
השלטון באותה תקופה

01:06:57:15 01:06:51:08
לא התיר שתי משכורות
אז לקחו לנו את השטח.

01:07:07:17 01:06:57:24
גם כשעבדנו, שילמנו מיסים ומס בריאות.

01:07:14:08 01:07:07:21
בתקופת הרעב בוולו מסרנו
את המשכורות החודשיות שלנו.

01:07:31:02 01:07:15:19

היינו רועי צאן, היו לנו פרות, תרנגולות, כבשים ועזים.

01:07:36:23 01:07:31:15
אילו מטלות היית ממלאת בבית?
במה היית עוזרת?

01:07:43:17 01:07:37:16
הייתי עושה הכל! אורגת, תופרת,

01:07:47:05 01:07:43:20
מכינה אינג'רה, טוחנת
ומכינה טלה.

01:07:50:21 01:07:47:18
כל מה שאמי הייתה עושה,
עשיתי יחד איתה.

01:07:56:21 01:07:51:04
עשיתי הכל חוץ מעבודה בשדה.
-מה זאת אומרת?

01:08:01:24 01:07:57:09
כשמסדרים בבוץ את השטח החקלאי,
-בנות היו עושות את זה?

01:08:04:10 01:08:02:16
כן, גם בנות היו עושות את זה,

01:08:15:06 01:08:04:16
אבל לי היו אחים גדולים
שעזרו בחקלאות להורים.

01:08:18:13 01:08:15:17
אני לא עשיתי מטלות מחוץ לבית,

01:08:23:16 01:08:20:21
אבל כל דבר אחר הייתי עושה.

01:08:29:14 01:08:24:17
היו לנו ירקות בחצר האחורית.

01:08:46:12 01:08:30:04
היינו שותלים כרוב, תפוחי אדמה,
עגבניות, גזר, כרוב לבן, פלפל חריף.

01:08:50:09 01:08:46:15
זה היה בשבילכם?
-כן, זה היה בשבילנו.

01:08:55:10 01:08:50:22
גרנו בסמוך לבית הספר והמורים
בדרכם הביתה היו עוברים דרכנו

01:08:58:00 01:08:55:18
וקוטפים מהחצר שלנו,
זה לא היה למכירה.

01:09:01:14 01:08:58:14
היו יכולים לקחת כרצונם?
-כן, ככה סתם.

01:09:13:05 01:09:03:19
לא מכרנו בכלל, זה היה
עבורנו ועבור השכנים.

01:09:22:01 01:09:14:07
כשהבן שלי גדל, הוא היה
יוצא עם אביו לשתול קפה,

01:09:29:16 01:09:22:14
לימון, תפוזים ובננות, היה הכל.

01:09:33:10 01:09:29:24
המראה של האפרסקים היה שונה,

01:09:39:13 01:09:34:05
זה נראה כמו אגס או תפוח עץ
אבל יותר גדול.

01:09:48:05 01:09:40:16
והמרקם הרך היה כמו אגס, זה היה מתוק
מאוד ועם גרעין אחד שיוצא מהאמצע.

01:09:53:06 01:09:49:16
זה היה צומח וגודל בקלות,

01:09:59:20 01:09:54:16
זה לא היה אפרסק רגיל.

01:10:08:24 01:10:00:10
אם אני לא טועה אביו הביא את
זני האפרסקים מאדיס אבבה.

01:10:13:05 01:10:09:12
היו קוראים לאפרסק על שמו
"האפרסק של אביה".

01:10:18:07 01:10:13:11
הפרי היה צומח בכל מקום

שזרקו את הגרעינים שלו.

01:10:22:05 01:10:18:15

אני לא יודעת למה אנשים
אחרים לא היו שותלים אותו?

01:10:30:06 01:10:22:17

שתלנו בננות אפרסקים,
שתלנו הכל.

01:10:37:09 01:10:31:14

כשהבננות היו בשלות,
לקחנו אתנו בדרך לפה.

01:10:40:13 01:10:37:17

איך היה נראה היום שלך?
היית מתעוררת בבוקר ואז?

01:10:46:02 01:10:41:06

הייתי מתעוררת מוקדם בבוקר, היו
עבודות בית, היינו חולבים את הפרות.

01:10:51:11 01:10:46:18

כשאחים שלי גדלו חלבנו את הפרות יחד.

01:11:00:20 01:10:52:05

היינו טוחנים את הזרעים וכשהתבואה הצטברה
היינו נוסעים עם רכב לבית מטחנה.

01:11:03:24 01:11:01:11

כעבור זמן מה הבאנו מטחנה לחצר שלנו.

01:11:11:03 01:11:04:17

אחרי שבנינו בית, עוזרת
הבית הייתה לוקחת לטחינה.

01:11:20:15 01:11:11:13

כשהתחתנו, העסקנו עוזרת בית

01:11:26:07 01:11:21:09

ובכל זאת לא יכולתי לשבת בשקט, הבית
לא יכול היה לתפקד ללא התערבות שלי

01:11:31:11 01:11:26:13

ולכן עבדנו יחד, כשעבדנו יחד
התוצאות היו טובות יותר.

01:11:43:01 01:11:32:06

הייתי הולכת לעבודה בבוקר וכשהייתי
חוזרת הייתי ממשיכה בעבודות הבית.

01:11:45:19 01:11:43:21
השטח היה שייך לכם?

01:11:56:04 01:11:46:13
למרות שהיה שטח ששייך
לאביו, לא ביקשנו ממנו.

01:12:00:12 01:11:56:09
אבא שלי נתן לנו חלקה מהשטח
הישן שלו ועליו בנינו בית.

01:12:10:18 01:12:00:17
עשינו כרצוננו על השטח
של אבי, כולל חקלאות.

01:12:16:18 01:12:11:24
היה לכם הרבה רכוש?

01:12:21:21 01:12:16:24
כן, היינו בסדר, היינו בסדר.

01:12:28:19 01:12:22:12
היו לנו בהמות, כבשים,
עזים, הרבה תרנגולות,

01:12:33:08 01:12:29:18
היו לנו כלי חרישה והיינו חורשים,

01:12:42:24 01:12:34:11
היו לנו חיים טובים, הבעיות
הגיעו מאוחר יותר.

01:12:47:20 01:12:43:12
בילדותך ידעת על ישראל?

01:13:00:16 01:12:47:21
כן, אח של סבתא שלי, דוד של אמי
היה בישראל לפני הקמת המדינה,

01:13:05:11 01:13:02:06
קראו לו ירמיהו ישעיהו.

01:13:09:17 01:13:07:07
היית שומעת על ישראל לרוב מהמשפחה?

01:13:17:05 01:13:09:23
הוא לימד את אמי אותיות
בעברית כשהייתה ילדה

01:13:29:15 01:13:18:08
ואימא לימדה אותנו את
האלף בית לפני שידענו עברית.

01:13:33:17 01:13:30:17
היא לימדה אותנו את המילה "מסרק"

01:13:42:19 01:13:34:07
מגיל קטן אני משתמשת במילה מסרק
חשבתי שזה באמהרית, לא ידעתי שזה בעברית.

01:13:51:01 01:13:43:22
הלכתי לחנות בגונדר וביקשתי
מהמוכר מסרק הוא לא ידע מה זה.

01:13:58:12 01:13:52:11
לא ידעתי שזה בעברית מכיוון
שזו המילה שאימא לימדה אותנו.

01:14:04:20 01:13:58:21
היא הייתה מספרת לנו על מילים
שדוד סגן אליאס לימד אותה.

01:14:09:20 01:14:05:09
גם כשהגענו לארץ היא
הייתה לוקחת עיתון

01:14:20:15 01:14:09:21
ומראה לנו את האותיות והיא ידעה הכל.

01:14:27:04 01:14:21:03
אז בתוך המשפחה שמעתם על ישראל?

01:14:32:05 01:14:27:05
כן, בעיקר על ירושלים
כי דוד שלה ביקר שם בעבר.

01:14:37:21 01:14:34:06
אילו משחקים היית משחקת בילדותך?

01:14:50:04 01:14:38:09
שיחקנו מנקלה, חמש אבנים.

01:14:53:12 01:14:51:11
מה זה "גבט'ה"?

01:15:19:09 01:14:53:18
זה משחק עם שנים-עשר חורים, שש
בכל צד ובכל חור יש ארבע אבנים.

01:15:20:01 01:15:19:10
מה עוד?

01:15:28:23 01:15:21:00
משחק שמחזיקים בו ידיים
ומסתובבים וקופצים.

01:15:31:20 01:15:29:09
פשוט מסתובבים?

01:15:44:16 01:15:32:06
מחזיקים את הידיים אחת של השנייה
ומסתובבים תוך כדי קפיצות.

01:15:50:09 01:15:45:11
בשבתות נחנו. במהלך השבוע
אחרי בית הספר

01:15:59:21 01:15:50:14
היו משחקי כדורגל ומחננים.

01:16:11:13 01:16:00:11
אם היו לנו עלים שנחתכו מראש,
היינו מכינים אינג'רה ורטבים

01:16:19:03 01:16:11:15
ומחקים את ההורים שלנו,
עושים מעגל ומשחקים "בית",

01:16:31:11 01:16:19:06
היינו מארחים את השכנים
ואוכלים לחם של שבת.

01:16:43:11 01:16:33:10
היו לך אחים גדולים, זה אומר
שכל העבודה נפלה עלייך?

01:16:51:10 01:16:43:13
הייתה לי אחות גדולה שהתחתנה
ואני הייתי בת אחרי האחים.

01:16:54:03 01:16:51:12
היית עושה את כל העבודות בבית?

01:17:03:10 01:16:54:06
כן, היו לי אחיות קטנות ואמא שלי
זיכרונה לברכה הייתה מאוד חרוצה.

01:17:11:01 01:17:03:16
אבא שלי היה מחלק עבודה בין כולם

אבל אני לרוב הייתי בבית הספר.

01:17:17:19 01:17:13:00

מרצון?

-היה חשוב לאבי שאלמד.

01:17:27:17 01:17:18:01

הוא תמיד היה אומר שבתו תלמידה. היו
לועגים ושואלים אם אהיה מלכה או חיילת.

01:17:31:16 01:17:27:18

אבא היה עונה להם, "מה

אכפת לכם, תחכו ותראו".

01:17:36:18 01:17:32:04

הוא קנה לי מחברות וכלי כתיבה בצבעים.

01:17:44:01 01:17:36:19

אז, היינו משתמשים בדיו ועט נובע.

01:17:50:04 01:17:44:05

הוא היה קונה לי צבעים יפים, כחול וירוק

01:17:57:21 01:17:50:24

היה לי כתב מאוד יפה.

01:18:06:17 01:17:58:09

כשבחרו תלמידים שיצאו ללמוד, כפי
שאמרתי בגלל שהייתי הבת היחידה בבית

01:18:10:20 01:18:06:19

השאירו אותי בבית, הייתי

יותר בבית מאשר בלימודים.

01:18:19:21 01:18:11:06

פעם אחת בפסח, לא הייתה עבודה

בבית והלכתי לבית הספר

01:18:34:03 01:18:19:22

חברים שלי היו שם והמורה אמר

לי שאלמד רק עד סוף החג

01:18:40:05 01:18:34:20

הוא אמר שאחרי החג כבר לא ישלחו

אותי ללמוד אלא יחתנו אותי ובכיתי.

01:18:41:17 01:18:40:07

הפסקתי את הלימודים מבושה.

01:18:43:10 01:18:42:05

בת כמה היית?

01:18:47:09 01:18:43:19
בת שתיים עשרה או שלוש עשרה,

01:18:50:13 01:18:47:17
פרשתי מהלימודים.

01:18:51:19 01:18:50:15
לא חזרת ללימודים?

01:18:59:14 01:18:51:20
ישבתי בית ולמדתי,
היו לי ספרים באמהרית

01:19:07:22 01:18:59:21
ואפילו למדתי אותם בעל פה,
הייתי קוראת וכותבת.

01:19:17:11 01:19:08:14
כשבחרו תלמידים שילכו לאסמרה,
לא כללו אותי ברשימה

01:19:20:18 01:19:18:11
כי הפסקתי ללמוד בבית הספר.

01:19:26:08 01:19:21:08
היה לנו שכן בשם קס אשטו זכרונו לברכה,

01:19:30:12 01:19:26:23
כשהקריאו את השמות של
התלמידים ולא הקריאו את שמי

01:19:34:03 01:19:31:08
הוא שאל "איפה הבת של סהלו רדה?"

01:19:39:12 01:19:34:13
תלמידה חרוצה שקוראת ויש לה כתב יוצא דופן"

01:19:41:16 01:19:39:18
והם ענו לו "אבל היא לא מגיעה ללימודים",

01:19:45:22 01:19:42:18
"לא מגיעה? תחכו ואראה לכם את
המחברות שהיא כותבת בהן".

01:19:49:08 01:19:46:08
הוא ניגש אליי, ביקש ממני
את המחברת שלי ולקח אותה

01:19:56:07 01:19:50:05
הוא הראה להם את המחברת והם
לא האמינו לכתב יד שראו.

01:20:00:11 01:19:57:20
לאחר מכן הלכנו לאסמרה.

01:20:10:24 01:20:03:00
חלק הלכו לישראל וחלק לבית
הספר שנפתח באסמרה.

01:20:12:20 01:20:11:10
כמה תלמידים הייתם?

01:20:26:03 01:20:15:17
סך הכל ארבעים תלמידים כולל
גדולים יותר שכבר התחתנו,

01:20:35:03 01:20:26:15
היינו חמש בנות רווקות והרוב היו בנים.

01:20:38:22 01:20:35:08
למה לאסמרה?
-כדי ללמוד עברית.

01:20:42:16 01:20:39:01
רק שם היה אפשר ללמוד עברית?
-כן, באסמרה.

01:20:46:12 01:20:43:14
לא היה מקום אחר?
-לא היה מקום אחר.

01:20:54:08 01:20:46:13
יותר מאוחר הקסים הראשונים
מאסמרה שהלכו לישראל

01:21:06:17 01:20:55:06
הנחו את הקסים האחרים
שילמדו בווזבה ובאמבובר

01:21:12:12 01:21:07:00
אלף בית וקריאה, לא את השפה
עצמה כי הם לא ידעו אותה.

01:21:21:05 01:21:13:08
המורים שלנו היו כאלה שהיו בבני ברק.

01:21:31:11 01:21:23:23
הייתה מנהלת ומורה שלימדה דקדוק.

01:21:48:04 01:21:31:18
אבא יונה לימד חשבון, מנגיסטו
גברה-מריאם למד בישראל ולימד אותנו

01:21:56:00 01:21:48:05
חשבון, אמהרית, עברית ותנ"ך.

01:22:16:02 01:21:57:12
בנים של שוחטים היו
בשירות לאומי ולימדו אותנו.

01:22:23:15 01:22:16:03
הרופאה שלנו הייתה ישראלית.
קיבלנו טיפולים בבית החולים הגדול.

01:22:33:15 01:22:23:24
בפנים היה חדר אחד ושם
האחות הייתה מטפלת בנו.

01:22:36:20 01:22:35:01
איך בית הספר היה נראה?

01:22:45:21 01:22:37:15
בית הספר היה יפה, היה בו
חדר תפילה, כיתות לימוד,

01:22:50:07 01:22:46:02
כשלושה חדרים גדולים של הבנים

01:22:56:13 01:22:50:08
וחדר אחד גדול לבנות עם מיטות נפרדות.

01:23:04:14 01:22:56:21
העוזרות שלנו היו טיגריות,
הן כיבסו בגדים ובישלו.

01:23:10:06 01:23:05:04
ואנחנו, כמו ילדות, כל כך
רצינו לכבס בגדים

01:23:14:24 01:23:10:15
אך אסרו עלינו ואמרו
שאנחנו חייבות ללמוד.

01:23:23:10 01:23:15:07
פרופסור תאמרת נתן לנו ספרים באמהרית.

01:23:40:11 01:23:23:16
היה שם גבר תימני עשיר

שנתן לנו רדיו וטלוויזיה

01:23:45:21 01:23:41:08

אבל לא הסכימו לנו כי
זה היה בית ספר דתי.

01:23:49:11 01:23:47:19

חיינו ולמדנו

01:24:02:11 01:23:50:19

בהמשך, כשהוותיקים שהיו בישראל התכוננו לחזור

01:24:09:17 01:24:02:19

בחרו שתים עשרה בנות רווקות

01:24:18:14 01:24:09:22

ואז כשהחליטו סופית, בחרו עשרה
בנים ושתי בנות כולל אותי

01:24:23:20 01:24:18:22

כדי לבוא לישראל.

01:24:36:13 01:24:24:10

בכפר בתיה היה מורה בשם סאל
שהגיע בשליחות לאתיופיה

01:24:43:14 01:24:36:14

כדי לראות את הקהילה היהודית.

01:24:44:18 01:24:43:15

לאסמרה?

01:24:50:18 01:24:44:20

כן, הוא הלך מאסמרה
לגונדר וכשהוא היה שם

01:24:56:13 01:24:51:04

הוא ראה איך הכל היה
מסודר, סוסים בנפרד,

01:25:02:01 01:24:56:22

לולים של תרנגולות בנפרד,

01:25:09:17 01:25:02:16

גם בבתים באמבובר שיש להם פרדות

01:25:15:08 01:25:09:20

היו לנו צאן בדירים נפרדים,
עגלות ועזים בנפרד.

01:25:23:03 01:25:15:22
אפילו לכלב הייתה מלונה שעשויה מפח.

01:25:33:22 01:25:23:16
לאמי זיכרונה לברכה היה לב רחב וכשהוא היה מגיע
היו צועקים "תיקחו אותו לבית של סהלו!"

01:25:36:09 01:25:34:01
כדי שאדם זר לא יכנס לבתים האחרים.

01:25:45:11 01:25:36:20
כשהם הגיעו לבית של ההורים שלי
הם ראו את כל הסירים והכלים

01:25:55:03 01:25:45:18
הם מדדו הכל עם סרט מדידה וצילמו תמונות.

01:26:04:08 01:25:55:08
היו איתך חברים מאמבובר
שהלכו איתך לאסמרה?

01:26:14:12 01:26:04:16
כן, היו אבל הם תמיד היו בבית
הספר ואני בבית אז היינו מכירים ונפגשים.

01:26:21:05 01:26:14:13
בשבתות ובחגים התיירו לי
ללכת לבית הספר לראות אותם.

01:26:28:14 01:26:21:08
מה היו הערכים והחוקים של בית הספר?

01:26:36:05 01:26:28:18
הייתה לנו שעת הגעה, היינו שרים
את ההמנון כשמרימים את הדגל.

01:26:37:13 01:26:36:12
איזה דגל הייתם מרימים?

01:26:45:23 01:26:37:23
של אתיופיה, של היילה סלסה.
לא היה דגל ישראל שם באותה תקופה

01:26:55:10 01:26:46:08
כיבדנו כשהרימו והורידו את הדגל,
היו לנו זמני הפסקה מסודרים,

01:27:04:21 01:26:55:11
זמן לספורט והכל היה בדיוק כמו בבית ספר.

01:27:08:17 01:27:07:04
למדתם לימודי דת?

01:27:24:12 01:27:09:03
כן הקס לימד אותנו ובגלל
שבית התפילה היה צמוד לבית,

01:27:34:15 01:27:24:20
היינו הולכים בערב שבת, בשבת ובחגים.

01:27:37:19 01:27:34:23
כשהקריאו מהתורה, אחד
היה מקריא בגעז

01:27:41:22 01:27:37:20
ואחד מתרגם, לא היה אף ציוץ

01:27:46:18 01:27:42:04
גם אם היה עובר שם נחש
איש לא היה משמיע דבר.

01:27:51:16 01:27:46:19
למדנו דת ברצינות.

01:27:58:07 01:27:51:21
הייתה לבית הספר תלבושת אחידה?

01:28:06:23 01:27:58:16
לבשנו שמלות מערביות.

01:28:09:01 01:28:07:21
חליפה?

01:28:17:11 01:28:09:02
שמלה, בשלב מאוחר יותר
הגיעו תלבושות אחידות.

01:28:34:09 01:28:17:21
בבית לבשנו שמלות מסורתיות אבל
בבית הספר לבשנו שמלות מערביות.

01:28:47:20 01:28:36:14
ככה למדנו, בתקופה של הילדים שלנו הגיעו
תלבושות אחידות וקנינו להם בגדי ספורט.

01:28:50:08 01:28:48:08
למי היה שייך בית הספר?

01:28:55:22 01:28:51:00
לישראל. מאוחר יותר השלטון

האתיופי לקח חסות חלקית,

01:28:57:23 01:28:56:06
אך זה היה בעיקר בשליטה ישראלית.

01:29:05:08 01:28:58:22
לא משנה מי החזיק בשליטה בבית
ספר, תמיד עזרנו למקומיים.

01:29:10:19 01:29:05:12
היינו מחלקים כלי כתיבה
ומחברות לתלמידים הנוצרים.

01:29:16:18 01:29:12:16
בית הספר היה נקרא "בית ספר ישראלי".

01:29:26:09 01:29:19:03
בית הספר היה טוב, הוא נבנה
על ידי "אורט" והיה נהדר.

01:29:36:16 01:29:31:08
בני כמה היו המורים שהגיעו מבני ברק?

01:29:45:04 01:29:36:20
המורים שהגיעו מבני ברק היו
רק באסקמרה ולא הגיעו לגונדר.

01:29:49:13 01:29:45:12
בני כמה הם היו?

01:29:51:23 01:29:50:03
הם כבר נפטרו.

01:29:55:22 01:29:52:00
כשהם הגיעו לאסקמרה,
בני כמה הם היו?

01:30:02:03 01:29:57:01
חלק מהמורים עם ילדים, חלק רווקים

01:30:08:17 01:30:02:10
וכאלה שלא הלכו לצבא
הישראלי ונסעו לאסקמרה.

01:30:18:15 01:30:09:03
אלה שעשו שירות לאומי באסקמרה
לא היו צריכים להתגייס.

01:30:39:04 01:30:18:23
היו גם בנים ואחרי שחזרנו מאסקמרה

הם פתחו משחטה בגונדר.

01:30:50:03 01:30:41:04

בית הכנסת היה מוכר מאוד,
כשהגיע חג הקֶד היו מגיעים

01:30:54:18 01:30:50:21

מווגר, מדמביה, מאלפטה, מאקוסה,

01:31:04:11 01:30:56:00

מגורגורה ומבהר דר עד
גוג'אם כדי לחגוג את החג.

01:31:07:04 01:31:04:16

איזה מקצוע הכי אהבת?

01:31:11:04 01:31:07:15

הכי אהבתי חשבון ותנ"ך.

01:31:16:21 01:31:12:04

כשהיו מגיעים מבקרים תמיד
שאלו אותי שאלות מולם.

01:31:24:01 01:31:18:16

הייתי לומדת גם הרבה היסטוריה.

01:31:34:07 01:31:26:23

מה בנוגע לרפואה?
-הגיעו זרים מחוץ לארץ ולימדו אותנו רפואה,

01:31:41:16 01:31:34:18

כשהתחלנו לעבוד היה בית חולים גדול בגונדר

01:31:46:01 01:31:42:06

כמו בית חולים הדסה בשם "צ'צ'לה",

01:31:56:22 01:31:46:16

שם עברנו קורסים והשתלמויות
אבל עבדנו בשלוש מרפאות.

01:31:59:05 01:31:56:24

מה למדת בקורס?

01:32:12:24 01:31:59:06

לא התמחינו בדבר אחד בלבד כמו
פה, למדנו רפואה כללית,

01:32:21:09 01:32:13:23

את מיילדת, מטפלת בפצועים
ותופרת, מבצעת בדיקות

01:32:32:20 01:32:21:18
ליחה, צואה ושתן במעבדה עם מיקרוסקופ.

01:32:36:20 01:32:33:01
היית צריכה לדעת הכל?
-כן היינו חייבים לדעת הרבה

01:32:41:07 01:32:37:00
אחרת מאיפה היה מגיע רופא מומחה?

01:32:47:23 01:32:41:15
המורה הרופא שלנו היה
ישראלי בשם ד"ר דן הראל.

01:32:54:21 01:32:51:00
הוא היה מנהל בבית החולים רמב"ם,

01:33:02:02 01:32:55:15
קצין לוחם שעסק ברפואה.

01:33:09:03 01:33:02:17
הוא הגיע מישראל כדי ללמד
אותנו והקים את בית החולים.

01:33:21:06 01:33:10:15
הוא היה מגיע לכל מקום. כשהיו
אומרים לו שחולה לא מסוגל להגיע,

01:33:27:05 01:33:21:12
הוא מיד היה יוצא לדרך
עם מלווים ועם הערכה שלו,

01:33:30:24 01:33:27:19
הולך ברגל, למקומות שרכבים לא היו נכנסים אליהם.

01:33:36:13 01:33:32:03
הוא היה הולך ברגל, בודק ומוודא
שלאישה תהיה לידה תקינה

01:33:41:02 01:33:37:00
ונותן הנחיות לנשים לפני לידה והיה
מבקש מהן להגיע לבית החולים.

01:33:47:07 01:33:42:06
אם האישה בהריון עם
תאומים או לא בריאה

01:33:52:04 01:33:48:00
הוא היה מבקש ממנה להגיע לבית

החולים עם הפתק שהוא רשם לה.

01:33:57:03 01:33:53:03
הוא היה אומר "לא רק באמבוקר, גם
אם אהיה בביתי בגונדר

01:33:59:23 01:33:57:07
תביאו אליי את האישה
עם הפתק הזה".

01:34:05:24 01:34:01:01
כשהאישה לא הרגישה טוב, כמובן
שאנחנו טובים בהליכות ארוכות,

01:34:08:10 01:34:06:10
אז אנשים הלכו בלילה למסור את הפתק לרופא

01:34:11:04 01:34:08:11
והוא היה טס עם הלנדרובר שלו ומגיע לאמבוקר.

01:34:15:13 01:34:11:17
הוא היה הולך ברגל עם כל
הציוד שלו ומיילד את האישה.

01:34:20:17 01:34:16:24
מעולם לא פגשתי אדם כזה

01:34:24:10 01:34:21:18
למרות שהיו עוד רופאים שהגיעו מישראל.

01:34:31:05 01:34:25:13
היה רופא אחד שחשש לבדוק אותנו ולגעת בנו.

01:34:41:20 01:34:32:07
היה רופא בשם דניאל שהיה מנהל
בית חולים ישראלי בגונדר,

01:34:48:22 01:34:42:17
הוא היה מגיע פעם בשבוע לבית
החולים באמבוקר לביקור ובקרה.

01:34:54:23 01:34:49:23
במקרה באותו יום שהוא
הגיע, הגיעה המטופלת

01:35:00:08 01:34:55:19
עם שמלה חדשה שנראתה
שנתפרה לילה לפני.

01:35:06:11 01:35:01:12

הרופא ההוא שנמנע מלגעת בנו אמר

01:35:11:20 01:35:06:15

"היא הגיעה לכאן כי ראתה
זר לבן, לא בגלל שהיא חולה"

01:35:20:19 01:35:12:11

בלי להקשיב ולבדוק בעוד האישה
חולה בדלקת ריאות ומתנשפת בכבודות

01:35:24:04 01:35:21:07

לפי הנשימה שלה כל מי
שלמד רפואה מזהה את זה.

01:35:29:21 01:35:25:01

כמעט לא בדק אותה לפני
ששלח אותה לבית,

01:35:36:03 01:35:30:06

אותו מנהל מבית החולים
בגונדר שהגיע לביקור

01:35:43:03 01:35:36:16

החזיק בכיסו את הסטטוסקופ וכמעט
לפני שהיא הלכה, אמר לי

01:35:52:03 01:35:43:04

"תשכיבי אותה על המיטה" ואחרי
שהוא בדק אותה, סתר לרופא ההוא.

01:36:03:01 01:35:53:14

"כלב! איך יכול להיות שנשלחת הנה
כדי לרפא אותה מקבל משכורת לחינם?"

01:36:05:21 01:36:03:17

אני אפטר ואשלח אותך
חזרה מחר בבוקר?

01:36:10:23 01:36:07:04

איך אתה יכול להגיד לאישה
כזאת חולה דבר כזה?"

01:36:16:17 01:36:12:03

הוא בכלל לא ידע שיגיע רופא מנהל.

01:36:29:11 01:36:16:18

לבסוף נתנו למטופלת שבע זריקות
אנטיביוטיקה והיא החלימה.

01:36:42:13 01:36:31:23

הרופא שלא רצה לטפל יכול
חלילה לגרום למוות של חולה.

01:36:46:20 01:36:42:22
מיד לאחר מכן הוא פיטר את הרופא.

01:36:51:05 01:36:47:22
לאחר המקרה המנהל היה מגיע יותר

01:36:57:10 01:36:52:00
והגיע רופא אחר בשם ד"ר ברקאי

01:37:09:14 01:36:58:20
הוא היה משפיע מבפנים והיה
מנהל בבית החולים בצפת.

01:37:17:04 01:37:10:07
הוא היה פצוע ושרוף בצוואר וכדי
לא לומר שזה כתוצאה ממלחמה

01:37:20:08 01:37:17:19
הוא היה אומר שזה ניקוי של קעקוע.

01:37:36:21 01:37:22:06
הוא היא רופא מאוד טוב. אז התחילו
החשדות, הפחדים, המאסרים והבקרה.

01:37:42:11 01:37:37:05
איך אסמרה הייתה נראית?

01:37:48:09 01:37:42:15
אסמרה הייתה עיר יפה,
דומה להרצליה ונקייה מאוד.

01:37:55:06 01:37:49:06
כשהגעתי וראיתי את הרצליה
הבנתי כמה אסמרה יפהפיה.

01:37:59:20 01:37:55:12
היא הייתה קולוניה של איטליה
והיו בה הרבה איטלקים.

01:38:03:13 01:38:00:15
היא הייתה עיר טובה.

01:38:15:11 01:38:04:09
היו אמריקאים שלימדו
דברים שקשורים לצבא

01:38:32:04 01:38:17:19

היו שני בתי תפילה ישראליים,
אחד של תימנים והשני לכל השאר.

01:38:44:12 01:38:33:01
בעיר היו מבנים גדולים של ישראלים
עשירים שבנו שם וגם של איטלקים

01:38:47:09 01:38:44:16
אסמרה הייתה עיר מאוד נקייה.

01:38:54:12 01:38:51:02
איזה שפה דוברים באסמרה?

01:39:05:18 01:38:54:14
טיגרית ואיטלקית בגלל שהיא הייתה
קולוניה של איטליה.

01:39:08:10 01:39:06:04
גם התושבים דוברים איטלקית?

01:39:11:08 01:39:08:15
כן גם התושבים האתיופים

01:39:22:15 01:39:11:20
בייחוד ילדים שנולדו לאב
איטלקי דיברו איטלקית.

01:39:26:13 01:39:22:22
איך היו החיים או המצב הפוליטי?

01:39:35:07 01:39:27:12
לא התייחסנו באותה תקופה לפוליטיקה,
למדנו ושיחקנו כדורגל

01:39:43:16 01:39:35:12
בימי ראשון לא התקיימו לימודים כי זאת
מדינה נוצרית אז שיחקנו כדורגל.

01:39:47:22 01:39:44:03
כשהיינו הולכים לשחק, היינו
נפגשים עם הילדים הנוצרים

01:39:52:03 01:39:48:19
התושבים מגונדר היו שואלים
אותנו "מה באתם לעשות כאן?"

01:39:56:09 01:39:52:14
למה אתם מתקרבים ללבנים האלה?
אל תתקרבו אליהם".

01:40:08:02 01:39:56:22
הקשבנו להם ולא התערבבנו
איתם, לא אכלנו ממאכליהם,

01:40:16:12 01:40:08:23
גדלנו בבית דתי וקפדני.

01:40:22:14 01:40:17:07
כשסבתא שלי ז"ל הייתה חוזרת מקניות

01:40:29:10 01:40:22:20
והבגדים שלה נגעו בבגדי אדם
נוצרי, היא הייתה טובלת במקווה.

01:40:32:06 01:40:30:18
היא באמת הייתה נכנסת למקווה?

01:40:35:13 01:40:32:10
כן, באמת הייתה נכנסת ומתרחצת.

01:40:44:08 01:40:35:21
כל הסיפורים יוצאים לאור עכשיו.
כלים שהנוצרים שתו מהם

01:40:49:10 01:40:45:22
אחרי שהשתמשו בהם פעם אחת, היו
דוחפים אותם לצד עם מוט ברזל

01:40:55:21 01:40:49:16
ומשאירים כדי שבפעם הבאה שנוצרים
יגיעו, הם ישתו מהכלים האלו.

01:41:04:13 01:40:58:03
הקסים היו מעריצים אותה.

01:41:06:21 01:41:04:23
היא הכירה את ספר
ה"דוויט" בעל פה.

01:41:11:15 01:41:07:12
כשהקסים היו מקדשים בחגים
היא הייתה עומדת ומקשיבה

01:41:16:11 01:41:12:12
לפעמים היא הייתה מעירה שהם פספסו משהו.

01:41:26:13 01:41:17:14
אח שלה היה בישראל וחזר לאתיופיה,
הוא למד להיות רב.

01:41:32:12 01:41:27:00
הוא היה הולך ורושם על הסלעים את מה שלמד

01:41:36:14 01:41:33:01
היו מזהים ואומרים "ארמיאס הלך בדרך הזאת".

01:41:42:24 01:41:37:03
אחרי שסיימנו ללמוד באסמרה
המשכנו לאמבובר.

01:41:53:11 01:41:43:20
לא עלינו כיתות אבל עלינו
ברמת הקושי של חומר הלימוד.

01:42:02:21 01:41:53:17
היינו באותה כיתה ולמדנו
דברים שונים ועלינו ברמות.

01:42:07:04 01:42:03:05
כמה זמן הייתם באסמרה?
לכמה זמן הלכתם?

01:42:11:23 01:42:07:10
לא היינו הרבה זמן. נלקחנו
לאסמרה כי נבחרנו לעלות לישראל

01:42:16:16 01:42:12:09
אחד המנהלים ביטל את הנסיעה
שלנו לישראל וחזרנו לכפר.

01:42:22:24 01:42:17:08
"אלה לא שווים כלום, הם
אוכלים עם חמורים ותרנגולות

01:42:30:03 01:42:23:11
ואם אתם חושבים שהם יתקדמו
אתם מבזבזים כסף יקר"

01:42:40:09 01:42:30:18
הוא הוביל לסגירתו של בית הספר באסמרה.
פרופסור תאמרת ז"ל שמע את דבריו

01:42:49:12 01:42:40:16
"זה מה שביקשתי לשמוע ממך?"
וכמעט הוציא לו את העין.

01:42:52:00 01:42:49:21
"שלחו אותך הנה כדי לומר את הדברים האלה?"

01:43:00:21 01:42:52:14

בעקבות הסכסוך הזה חזרנו לאמבובר.

01:43:08:02 01:43:01:02
זה אומר שבית הספר נסגר באסמרה?
כן, ולא הגיעו תלמידים יותר.

01:43:18:08 01:43:09:07
הרבה חזרו לאמבובר, חלק
שילמו ולמדו בבית ספר אחר

01:43:27:20 01:43:18:19
והיו כאלה שהמירו את דתם ולמדו.

01:43:41:04 01:43:29:04
אנחנו לא המרנו את דתנו.
בימי שישי היינו קונים נרות

01:43:46:14 01:43:41:12
והייתי מדליקה לא רק בבית,
אלא גם בבית הכנסת.

01:43:51:04 01:43:47:09
מה היה היעד שלך אחרי הלימודים?

01:44:02:20 01:43:52:10
לא היינו בעיר, ואם היינו הולכים
לעיר היו שם רק בתי ספר נוצרים.

01:44:09:03 01:44:03:15
החלום שלנו היה להגיע לישראל.

01:44:20:19 01:44:09:13
יש לי בת דודה בשם מלכה נגוס אברהם
שלמדה יחד עם בעלי

01:44:30:19 01:44:21:03
אביה למד בישראל והתוכניות
שלנו היו לכיוון ישראל.

01:44:35:12 01:44:31:05
אח של סבתא שלי שלמד
בישראל וחזר לאתיופיה

01:44:45:07 01:44:36:02
דוד שלו נתן לו פרה במתנה
ומאז שמה היה תודה.

01:44:53:09 01:44:48:11
הוא קרא לה בשם תודה?
כן קרא לה בשם תודה.

01:45:02:00 01:44:53:21
הגענו ממשפחה מלומדת, אבי
הגיע ממשפחה של קסים.

01:45:06:24 01:45:02:12
מה הרגשתם כשבית הספר באסמרה נסגר?

01:45:18:13 01:45:08:16
לא ידענו שלא נלך לשם יותר.
לא רצו שנרגיש צער

01:45:22:07 01:45:19:06
כינסו את אלו שנבחרו ללכת לישראל

01:45:31:20 01:45:22:15
וחשבו: אם נשלח אתכם לישראל ואת שאר
התלמידים חזרה לביתם, הם יהיו עצובים

01:45:43:08 01:45:32:04
לכן כולכם תחזרו לבתיכם וכיוון שאתם
נמצאים ברשימה תלכו לישראל ראשונים.

01:45:49:15 01:45:43:21
לא חשבנו שלא נלך לשם יותר, לא איבדנו תקווה.

01:45:56:12 01:45:50:21
עברו ימים וכדי שלא נהיה בלחץ,

01:46:01:08 01:45:57:02
אותם אתיפים שהיו בישראל
וחזרו לאתיופיה דוברי עברית

01:46:10:08 01:46:01:16
השלימו לנו את החוסר במורים
ואנחנו עזרנו לצעירים בשיעורים,

01:46:16:22 01:46:10:14
כך שלא היינו עצובים מדי.

01:46:23:17 01:46:17:01
היו כאלה ששילמו אבל לא למדו כמו
שצריך וכאלה שהתחתנו ופרשו מהלימודים.

01:46:42:11 01:46:24:16
היו לי שתי חברות שאחת מהן הפסיקה ללמוד
ואני בעיקר עבדתי עד שהגעתי לארץ.

01:46:46:07 01:46:43:09
בת כמה היית כשחזרת לאמבובר?

01:46:53:23 01:46:46:24
בת שש-עשרה. החליטו שמי שלא מלאו
לו שמונה-עשרה לא ילך לישראל.

01:46:57:11 01:46:54:07
כששאלו אותנו בני כמה
אמרנו שמונה-עשרה.

01:47:08:15 01:46:57:21
אבא יונה אמר לנו "כולכם בני שמונה-עשרה?".

01:47:12:04 01:47:08:21
כל מי שהלך לאסמרה חזרתם יחד לאמבובר?

01:47:25:02 01:47:12:12
כן, החזירו את כולנו. היו כאלה שחזרו
לכפרים למשפחותיהם, כאלה שהפסיקו ללמוד

01:47:34:17 01:47:28:09
והיו כאלה שהמשיכו ללמוד. אחת
מהן היא אשתו של ד"ר ספפה,

01:47:42:18 01:47:36:11
למדנו יחד באסמרה.

01:47:47:12 01:47:44:00
בשלב כלשהוא היא הפסיקה ללמוד
ועזבה את הלימודים

01:47:54:17 01:47:48:04
נסעה לאדיס אבבה ולגוגא'ם
ואז התחתנה עם ד"ר ספפה.

01:48:03:02 01:47:54:23
כשחזרת לאמבובר, ראית משהו
שונה או שהכל נשאר כפי שהיה?

01:48:15:14 01:48:03:17
מאוד שונה, את מתרגלת לחיים לבד
ופתאום את חוזרת לבית של ההורים,

01:48:21:12 01:48:16:05
אבל את המזרון והמיטה שעליהם ישנו נתנו לנו.

01:48:29:06 01:48:22:05
את הציוד שהייתי ישנה עליו
באסמרה הבאתי לבית.

01:48:38:09 01:48:30:02

היה לאבא שלי בית גדול
והנחנו את הציוד בחוץ.

01:48:41:21 01:48:39:08
באיזה גיל התחתנת?

01:48:50:19 01:48:42:07
בערך בגיל שמונה-עשרה.
-ובעלך?

01:48:57:03 01:48:51:16
הוא לא היה מבוגר, התחתנו
כשהוא חזר מהלימודים.

01:49:01:07 01:48:58:09
למדת בזמן שהיית נשואה?
-כן.

01:49:13:06 01:49:01:10
מה היית לומדת?
-שיפור עברית, אנגלית, חשבון

01:49:24:16 01:49:13:14
וגם לימדנו תלמידים צעירים
כשיעורי עזר ללא תשלום.

01:49:30:13 01:49:24:20
לימדנו ועזרנו גם לתלמידים בני חמש-עשרה.

01:49:43:10 01:49:32:10
פעם אחת לימדתי אנגלית ביום
ראשון ולפתע אבא יונה הגיע

01:50:04:24 01:49:44:12
ואמר "מתי הסכמתי ללמד אנגלית?
מלמדים רק עברית" וכעס עלי.

01:50:17:14 01:50:05:13
אבל לא הפסקנו, המשכנו ללמד. היה
רב בשם יוסף דוויט מלוד שנפטר,

01:50:31:05 01:50:18:02
הוא לימד אותנו אנגלית בצורה טובה. אלה
שלמדו בארץ שילמו כסף ללימודי שפה

01:50:38:08 01:50:31:23
הם היו נבחנים בגונדר אבל
היו לומדים באמבובר.

01:50:41:19 01:50:38:21

אלה שלמדו בישראל וחזרו
לאתיופיה היו מלומדים

01:50:48:13 01:50:43:11
הם שילמו והפסיקו את
הלימודים בבית הספר הישראלי.

01:51:00:01 01:50:48:14
הם היו בעבר עם אבא יונה
והתחילו לעבוד בעבודה ממשלתית.

01:51:05:23 01:51:01:10
איפה למדת לימודי אחיות?
לאן שלחו אותך?

01:51:11:22 01:51:06:10
היו שולחים אותנו להשתלמויות
בבית החולים בגונדר,

01:51:18:07 01:51:12:04
אבל הרופא הישראלי עצמו לימד אותנו,

01:51:23:20 01:51:18:09
הוא היה רושם את השמות של
התרופות בעברית ובאנגלית.

01:51:30:10 01:51:24:03
כל התרופות הרי רשומות
באנגלית וגם שמות המטופלים

01:51:34:24 01:51:31:14
אם היינו כותבים בעברית,
אף אחד הרי לא יבין.

01:51:39:13 01:51:35:04
איך המבקרים ממשרד
הבריאות היו מבינים?

01:51:51:15 01:51:40:11
וכך רשמנו את שמות המטופלים,
התרופות והכל באנגלית.

01:52:03:01 01:51:52:00
היינו מעט יהודים שלמדו בקורסים
בבית חולים, הרוב היו נוצרים.

01:52:11:10 01:52:03:11
הייתה לך מכסת שעות מסוימת
של לימודים על מנת לעבוד בתחום?

01:52:22:01 01:52:12:05
אחרי שמסיימים משמרת בעבודה נכנסים
לחדר והרופא ממשיך ללמד אותנו.

01:52:32:02 01:52:22:07
בימים בהם עובדים במעבדה, במידה ויש
בדיקות שתן, צואה, לחה או דם שצריך לבצע

01:52:40:03 01:52:33:10
את הראשונה שצריכה לבדוק. נותנים
לך דף, את מבצעת את הבדיקות

01:52:46:09 01:52:40:10
ואת האבחנה שלך את מגישה בציור
כדי לאבחן את הידע שלך.

01:52:49:06 01:52:46:15
צ'צ'לה זה בית חולים?

01:52:53:16 01:52:49:12
זה בית חולים גדול בגונדר
כמו בית חולים הדסה עין כרם.

01:53:00:22 01:52:53:24
איך הגעת לשם?
-הישראלים לקחו אותנו והכניסו אותנו ללימודים.

01:53:13:09 01:53:01:04
היה מנהל ישראלי מאורט בשם גרשון
שהגיע והוא הכניס אותנו לקורסים

01:53:21:06 01:53:13:23
ולמדנו יחד עם הנוצרים
שלא ידעו שאנחנו יהודים.

01:53:29:00 01:53:22:22
היו עוד שתי רופאים נוצרים
שלמדו רפואה בישראל

01:53:36:20 01:53:29:18
אחד מהם שלמד בהדסה היה מביא לנו עיתונים.

01:53:45:18 01:53:38:02
בצ'צ'לה למדת וגם עבדת?

01:53:56:03 01:53:45:23
לא, רק למדנו שם. שכרו לנו
חדרים במלון שם ולקחנו קורסים.

01:54:03:09 01:53:57:10

היו משלמים לנו קצבה יומית.

01:54:07:08 01:54:04:04
הייתם עורכים ביקורים למטופלים?

01:54:16:13 01:54:07:16
עשו לנו סיורים בבית חולים
במחלקות השונות אבל לא עבדנו.

01:54:24:16 01:54:16:24
היינו רושמים במחברת את כל מה
שהמטופלים אומרים ומרגישים.

01:54:34:04 01:54:25:08
לקחו אותנו למחסן תרופות.

01:54:43:16 01:54:35:01
אלה שהכירו את התרופות רשמו
באמהרית למה משמש כל דבר

01:54:50:20 01:54:44:01
הרופאים לא רצו שנכתוב
והעבירו אותנו מהר.

01:55:01:01 01:54:51:08
הייתם הולכים מאמבובר לבית
חולים צ'צ'לה כל יום?

01:55:09:07 01:55:01:11
היו לנו שם מגורים.
-בתוך בית החולים?

01:55:19:24 01:55:09:19
לא, זה בית מלון. גרנו בתוך העיר

01:55:29:05 01:55:20:14
אבל בית החולים היה קצת מחוץ
לעיר כמו שהדסה לא במרכז העיר.

01:55:44:22 01:55:29:17
מדי בוקר הייתה לנו הסעה
מסובסדת של משרד הבריאות

01:55:51:16 01:55:45:22
הרופא שהיה לוקח אותנו היה
נוצרי, הוא למד רפואה בישראל.

01:55:56:15 01:55:51:23
היה לך ציוד של אחיות?
מה היית לוקחת איתך?

01:56:07:10 01:55:57:00
הולכים בלי כלום, במרפאה שלנו
הציוד היה יותר טוב מהציוד בבית החולים.

01:56:16:19 01:56:07:19
לפני שהשלטון סגר ומסר את המרפאה,
אפילו אלה שהגיעו מבית החולים

01:56:21:14 01:56:17:01
מגונדר לא הצליחו לרשום את מפרט הציוד.

01:56:26:00 01:56:21:22
רופאים שהגיעו מהודו רשמו את כל הציוד.

01:56:30:10 01:56:26:21
היה ציוד לניתוחים, לחדר יולדות,

01:56:36:10 01:56:30:21
היה את כל הציוד שנדרש לבית
חולים בלי יוצא מן הכלל.

01:56:43:13 01:56:37:04
זה לא היה נראה כמו מרפאה בכפר,
היה מיקרוסקופ והכל היה מקצועי.

01:56:50:12 01:56:45:14
איזה סוג של מטופלים היו מגיעים?

01:56:57:19 01:56:51:04
נוצרים, מוסלמים ויהודים.

01:57:10:03 01:56:57:21
בימי שלישי וחמישי הייתי
מעבירה סדנאות "אם וילד".

01:57:12:10 01:57:10:17
איפה זה היה מתרחש?

01:57:20:17 01:57:12:19
הם היו מגיעים, הייתי קובעת יום
ושעה ומעבירה את השיעורים.

01:57:27:04 01:57:22:13
הייתי מלמדת כיצד לאחוז את התינוקות,

01:57:38:06 01:57:27:07
איזה אוכל הם צריכים ואמצעי זהירות.

01:57:46:17 01:57:38:15

איזו אוכלוסייה לרוב הייתה חולה?
נשים? ילדים? או שאין הבדל?

01:57:52:15 01:57:47:05
מבוגרים, כאלה שנופלים
מהעצים עם שברים מהכפר.

01:57:58:22 01:57:52:23
היה לנו אמבולנס, מי שהיה במצב חירום
היו מסייעים אותו ישירות לבית החולים.

01:58:06:00 01:57:59:13
היינו מטפלים במרפאה אבל
במידה ורואים שהמצב דחוף,

01:58:08:14 01:58:06:20
הייתי מלווה את אותה מטופלת

01:58:17:01 01:58:08:15
מחכה ונשאר עד שהמטופלת
יולדת ואחרי שהיא יולדת

01:58:23:22 01:58:17:07
אני חוזרת עם האמבולנס
ומוסרת למשפחה את החדשות.

01:58:35:22 01:58:26:00
כשהיו מחלות חדשות או מדבקות
איך הייתם מתגוננים?

01:58:39:19 01:58:36:11
היינו הולכים.
-מה הייתם לוקחים?

01:58:51:05 01:58:40:05
סטטוסקופ, ספריי הגנה ממחלות,
כדורים נגד מחלות מדבקות.

01:59:02:00 01:58:51:13
הייתה תקופה שהתחילה דלקת
קרום המוח, זו מחלה מאוד קשה,

01:59:17:13 01:59:02:09
מדבקת וגורמת לשיתוק בצוואר. שואבים
נוזלים מעמוד השדרה עם מזרק

01:59:20:19 01:59:17:19
בודקים את זה ודרך זה ניתן לדעת
אם מדובר בדלקת קרום המוח.

01:59:27:03 01:59:21:21
נותנים זריקות, זו מחלה שהיא מאוד קשה.

01:59:31:24 01:59:27:14
איך הייתם שומרים על עצמכם
מפני מחלות מדבקות?

01:59:43:21 01:59:32:09
ביגוד מותאם לרופאים, כפפות ומסכה.

01:59:48:00 01:59:44:09
ואם הייתם הולכים למקומות
שיש בהם מחלות מדבקות,

01:59:50:01 01:59:48:05
רק את הציוד הזה הייתם לוקחים?

02:00:07:18 01:59:50:06
כן וגם תרופות. למחלה המדבקת ששמה
טיפואיד, טיפלנו ונתנו תרופות

02:00:10:01 02:00:08:01
באופן סטרילי כדי שגם הם יהיו מוגנים.

02:00:13:19 02:00:10:07
בחזרה היינו מורידים את המדים וזורקים אותם.

02:00:17:14 02:00:14:17
איך הייתם שומרים שם על הניקיון?

02:00:26:09 02:00:18:09
היו אנשים שהועסקו כדי
לכבס את מדי העבודה,

02:00:33:07 02:00:26:11
בגדים מהבית היו מכבסים לנו בבית.

02:00:48:24 02:00:33:16
בבית החולים העסיקו אנשים
שכיבסו את החלוקים והמגבות

02:00:58:01 02:00:49:16
כמו שיש בארץ עובדי ניקיון, הם היו
מנקים וגם מכבסים לנו את הבגדים,

02:01:03:00 02:00:58:07
היינו מעט עובדים והרי לא היו רכבים.

02:01:07:16 02:01:03:06
בכמה מרפאות עבדת בסך הכל?

02:01:19:17 02:01:07:24
עבדתי בשלושה מקומות, בטאדה,
בווגרה ובאמבובר המקום הראשי.

02:01:23:24 02:01:20:01
הם היו שונים אחד מהשני?

02:01:28:04 02:01:24:03
בוודאי, המרפאה באמבובר הייתה מאוד יפה.

02:01:33:16 02:01:28:14
כשעבדתי בשלושת המרפאות הללו,
הייתי עובדת גם בגונדר תוך כדי.

02:01:37:22 02:01:33:23
בבוקר הייתי הולכת למרפאה,
הרופאים ושאר העובדים היו שם,

02:01:45:12 02:01:38:02
היינו נוסעים בלנדרובר, נשארים לעבוד כל
היום וחוזרים לגונדר לדירה השכורה שלנו.

02:01:55:23 02:01:47:21
אחרי שהתחתנתי וילדתי ילדים, זה
היה פחות נוח ועברתי לאמבובר.

02:02:01:01 02:01:56:12
המרפאות היו שייכות לממשלה?

02:02:05:08 02:02:01:06
היו שייכים ל"אורט", לישראל.

02:02:13:22 02:02:05:17
בהתחלה היה שייך ל"יקא" ואז
לאגודה העולמית "פלשה"

02:02:19:05 02:02:14:06
ולאחר מכן לאורט. כשאורט נסגר
משרד הבריאות לקח חסות.

02:02:35:02 02:02:19:15
עבדנו במשרד הבריאות כשהחליטו לפטר היהודים

02:02:39:21 02:02:35:22
אמרו לי שבעלי נעלם וכמה
פעמים הלכתי לשם ונעצרת.

02:02:48:11 02:02:40:03
מטאדה לאמבובר יש תשעה

קילומטרים אבל הדרך לא סלולה

02:02:54:17 02:02:48:16
היינו יושבים על קצה הישבן, וכך
היינו הולכים לעבוד.

02:03:00:05 02:02:55:11
נתנו לך תעודות סיום?

02:03:07:02 02:03:00:13
התעודה המזהה שלנו הייתה
תעודה של עובדי בית החולים.

02:03:13:18 02:03:09:00
מאוחר יותר הסתרתי את
התעודה ואמרתי שאני תלמידה

02:03:19:04 02:03:14:15
התחזיתי למישהי שרושמת כמו זקנה

02:03:22:01 02:03:19:10
וכשהלכתי לאדיס אבבה, הסתרתי את התעודה.

02:03:27:14 02:03:22:12
היו לפעמים בעיות שפה?
-אני הייתי מתרגמת לעברית.

02:03:29:23 02:03:27:19
אז את ידעת עברית?

02:03:37:07 02:03:30:06
כן הייתי מתרגמת לעברית וגם קצת לאנגלית

02:03:44:17 02:03:37:16
היו הרבה שלא ידעו אנגלית כמו
הארגנטינאי שלא ידע אנגלית טוב,

02:03:50:16 02:03:45:02
הוא דובר את שפת האם שלו
וגם עברית הוא לא ידע טוב.

02:03:54:17 02:03:50:19
אבל הכתיבה שלו הייתה
טובה והוא היה מנסה.

02:03:58:00 02:03:54:22
הוא היה קורא לי
"גנט, בואי את יודעת"

02:04:02:01 02:03:58:07

הייתי קוראת את מה שיכולתי
והיינו עובדים יחד.

02:04:09:02 02:04:03:13
חוץ מזה ד"ר דן היה כותב
עברית ברמה גבוהה

02:04:20:08 02:04:10:02
וכך גם הרופא מבית החולים בצפת.
כשהגעתי לארץ הוא בא לבקר אותי

02:04:25:11 02:04:21:02
כששמע שאני בארץ, הוא
הגיע במיוחד מצפת.

02:04:30:21 02:04:25:22
כל אחד היה יכול להגיע ולקבל טיפול?

02:04:41:20 02:04:32:04
חולה שהגיע וידענו מאיזה כפר
או עיר הגיע היינו מטפלים בו.

02:04:45:00 02:04:42:04
היו גם כאלה שהגיעו מגונדר.

02:04:50:14 02:04:45:24
זה היה בתשלום?
-לא, היו מגיעים בגלל שזה היה בחינם.

02:04:56:21 02:04:50:23
התרופות היו מגיעות מהארץ,
מה שלא מצאו בבית החולים

02:05:01:20 02:04:57:02
היה אצלנו במרפאה. התרופות
היו נשלחות מארצות הברית ומישראל.

02:05:10:08 02:05:02:17
כשעבר זמן והמרפאות התחילו
להתפתח, התחילו לגבות תשלום.

02:05:14:12 02:05:11:15
בכל פעם שהגיעו לקבל טיפול?

02:05:19:01 02:05:14:20
היו משלמים מעט, בר אחד לאדם.

02:05:21:19 02:05:19:02
אם מדובר במשפחה של עשר נפשות
אז כולם היו מקבלים טיפול ללא תשלום,

02:05:26:13 02:05:22:11
אם שילמת פעם אחת אין
תשלום חודשי נוסף,

02:05:29:03 02:05:26:14
זה היה תשלום חד פעמי לכל החיים.

02:05:31:07 02:05:29:09
גם תושבי הכפר היו מגיעים?

02:05:41:09 02:05:31:16
כן, הרבה. היינו מקבלים בין שבעים
לשמונים מטופלים ביום.

02:05:49:18 02:05:42:08
כשהיינו חוזרים לבית בסוף היום, הם
היו מגיעים עם מטופל על המיטה

02:05:55:04 02:05:50:11
והיו מקפיצים אותנו. אם היה
מדובר באישה לפני לידה,

02:05:59:15 02:05:55:12
היינו ישנים שם. בבוקר נאלצנו
לקום ולהתחיל יום עבודה

02:06:04:12 02:06:00:06
לא היה סדר וארגון.

02:06:10:13 02:06:05:08
קיבלת חיסונים לפני שהתחלת לעבוד?

02:06:27:21 02:06:10:23
כן וגם היינו מחסנים נגד פוליו.

02:06:33:07 02:06:28:00
לבית החולים הגדול לא
היו את החיסונים האלו.

02:06:37:05 02:06:33:18
החיסונים הגיעו מישראל ומארצות הברית.

02:06:47:11 02:06:37:09
לא חששת להידבק במחלות?

02:06:51:05 02:06:47:17
ממה יש לפחד? וגם אין אפשרות
לפחד כי זו הרי העבודה שלך,

02:06:53:05 02:06:51:22
לאן תגיעי אם תפחדי.

02:07:00:18 02:06:53:17
הייתי מחסנת בעדינות
כדי שלא יכאב למטופלים.

02:07:09:22 02:07:01:03
הרופא הגיע ושרט אותי בזרוע
כששאלתי למה הוא שורט אותי?

02:07:17:24 02:07:10:15
הוא ענה לי "התפקיד שלך הוא לרפא,
לא צריכה להיות לך יותר מדי רחמנות

02:07:31:20 02:07:18:06
את חייבת להיות אכזרית".
הייתי עושה עבודה טובה.

02:07:38:16 02:07:32:05
הייתה מישהי שחיסנתי אותה באופן
קבוע ויום אחד כשלא הגעתי עקב מחלה

02:07:45:15 02:07:38:20
היא סירבה להתחסן כי חששה
שאחרים יכאיבו לה.

02:07:49:08 02:07:46:05
כיום היא גרה בקנדה.

02:07:55:08 02:07:50:02
כמה פעמים בשבוע היית עובדת?

02:08:04:24 02:07:55:11
בהתחלה לא היינו עובדים בימי
ראשון ושבת, רק משני עד שישי.

02:08:16:24 02:08:05:06
במקרי חירום היינו עובדים
כל הזמן, היו מקפצים אותנו.

02:08:27:16 02:08:17:23
אחרי שהשלטון השתנה, סבלנו מאוד.
"מה זה בכלל שבת? כמו שאלוהים ברא

02:08:39:08 02:08:28:02
את העולם, יש יום ויש לילה,
מה זה בכלל שבת?" היו אומרים לנו.

02:08:41:13 02:08:39:16

היו כמה מקרים שעבדנו בשבת.

02:08:45:24 02:08:42:03
באופן כללי הייתי עובדת בימי ראשון, סירבתי לעבוד בימי שבת.

02:08:52:20 02:08:46:17
מורים שעזבו ללמד במקום אחר, שלחו לי מכתב ובו אזהרה

02:08:57:16 02:08:53:23
שכדאי לי לעבוד כדי שלא איעצר.

02:09:01:12 02:08:58:03
אחרי זה כבר נאלצנו לעבוד בשבתות.

02:09:06:17 02:09:01:20
היו תרופות מסורתיות?
-כן, היו.

02:09:10:02 02:09:07:08
הרופאים או אתם הייתם משתמשים בהם?

02:09:25:11 02:09:10:20
לא, לתרופות האלה היה מקום גידול מיוחד בבית החולים

02:09:37:05 02:09:26:08
היו לוקחים אותנו לסייר שם. אנחנו הכרנו את התרופות מבחינה תרבותית

02:09:39:22 02:09:37:06
אבל הם הכינו אותם ברמה הרפואית.

02:09:47:08 02:09:40:01
בטח שהיה אבל אסרו עלינו להשתמש בהם עבור מטופלים.

02:09:53:01 02:09:47:19
הנחו אותנו שזה יכול לסכן ושזה גם באמת ריפא הרבה

02:09:58:08 02:09:53:09
אבל לא לתת למטופלים כי לא ידענו את המינונים.

02:10:13:05 02:09:58:17
כך גם לימדנו שלא יתנו למטופלים והנחנו את המטופלים גם לא לקבל.

02:10:20:10 02:10:14:06
כמובן שהיו כאלה שקטפו
את הצמחים, טחנו ושתו אותם.

02:10:24:00 02:10:21:01
היו כאלה שמתו מזה וכאלה שהתרפאו.

02:10:33:18 02:10:27:03
היו יותר מתים?
-אלה שלא ידעו מה המינון הנכון מתו.

02:10:45:13 02:10:35:09
בעיקר אלה שקיבלו את התרופות
נגד כלבת שהיו מאוד מסוכנות.

02:10:52:09 02:10:46:20
היו תרופות שריפאו וכאלה
שהחמירו את המצב.

02:10:58:11 02:10:54:01
אבא שלי היה בקיא בתרופות מסורתיות,

02:11:05:14 02:10:58:21
היו קוראים לו לצ'צ'לה

02:11:19:15 02:11:06:05
ולוקחים אותו לשם כדי
לרקוח את התרופות.

02:11:21:19 02:11:19:22
באותה תקופה שכרת דירה?

02:11:33:07 02:11:21:20
שכרתי דירה רק בתקופה שעבדתי
ועברתי בין מרפאה למרפאה

02:11:47:22 02:11:33:16
עד שהם מצאו עובדים חדשים.
בימי שישי הייתי חוזרת לבית.

02:11:55:17 02:11:48:16
הייתי עובדת בימי ראשון באמבובר,
בימי שני הייתי בטאדה,

02:12:04:18 02:11:56:18
שלישי בווגרה, ברביעי שוב בטאדה,

02:12:09:12 02:12:05:14
חמישי ושישי באמבובר
ואז הייתי נשארת בבית.

02:12:21:09 02:12:09:19

מה בעלך ומשפחתך
חשבו על העבודה שלך?

02:12:28:08 02:12:22:16

חוץ מזה שהם אמרו שיש לי הרבה
עבודה, הם רק איחלו לי בהצלחה.

02:12:34:01 02:12:28:20

הבת שלי הייתה אומרת לי "אני
בחיים לא אעבוד בעבודה כמו שלך"

02:12:43:04 02:12:35:01

אחרי שהיא הגיעה לפה, היא למדה
לימודי אחיות. גם כלתי אחות מוסמכת.

02:12:50:10 02:12:43:16

היו דואגים ואומרים "את לא ישנה
בלילה, את באה לאכול ארוחת צהריים"

02:12:57:10 02:12:50:14

ופתאום מקפיצים אותך.
איזה מן עבודה זאת?"

02:13:04:12 02:12:58:10

מי היה עוזר בעבודות הבית
כשהיית יוצאת לעבוד?

02:13:21:00 02:13:05:05

היו לנו שתי עוזרות בית. אחת ששמרה
על הילדים והשנייה שכיבסה בגדים ובישלה.

02:13:28:08 02:13:21:10

את מה שחסר, לא היו עושים בלעדיי.
היו לי חברות מורות נוצריות

02:13:35:08 02:13:28:18

שהיו אומרות "גנט, את תמיד
תהיה העוזרת של העוזרת"

02:13:39:21 02:13:35:19

לא אהבתי לראות כשקשה
להן, כשהייתי רואה את זה

02:13:44:09 02:13:40:00

כבר לא הרגשתי עייפה יותר.

02:13:47:24 02:13:44:15

היום אני כבר יושבת ונחה כל היום.

02:13:50:08 02:13:48:06
היו לך ילדים באותה תקופה?

02:13:53:16 02:13:50:14
כן, לא ילדתי פה, כל הילדים
נולדו באתיופיה.

02:14:04:23 02:13:54:02
הם היו בכיתות י', יא', ט', ו' ו-ה'
כשעלינו לארץ, לא ילדתי פה ילדים.

02:14:11:24 02:14:06:03
הייתה לי רק אחת קטנה בת חמש,
כשעלינו אמרתי שהיא בת שש

02:14:16:16 02:14:12:08
כי חשבתי שזה יעזור להוצאת
הדרכון וכך הבאתי אותה.

02:14:22:02 02:14:17:04
עליתי לבד, בעלי הואשם
בבגידה ורצו לעצור אותו,

02:14:29:10 02:14:22:09
היו מגיעים והופכים לי את הבית

02:14:36:04 02:14:29:22
כמה זמן ציפיתי וסבלתי עד
ההגעה שלו, אמרו לי הוא יגיע.

02:14:44:10 02:14:36:14
אני הגעתי חמש שנים אחרי שהוא
ברח, הגעתי לבד עם הילדים.

02:14:45:16 02:14:44:13
עם כמה ילדים?

02:14:54:16 02:14:46:13
נשארתי שם עם כל השמונה.
שתיים למדו בגונדר

02:15:09:10 02:14:55:17
בכיתות ט' ו-י', הם למדו שם כשלוש
שנים ואז רצו לשלוח את הבן הקטן לצבא

02:15:21:20 02:15:10:17
והוא השתמט. היו וועדות
לבנים וועדות לבנות,

02:15:28:01 02:15:22:04
מינו אותי לראש הוועדה מעבר
לעבודה הקבועה שלי כדי שלא אברח.

02:15:30:22 02:15:28:17
כדי שלא תברחי?

02:15:36:05 02:15:30:24
כן, היו כמה שדאגו שלא אברח.
כשביקשתי חופש סירבו לתת לי

02:15:40:05 02:15:36:10
היו אומרים "בעלה נעדר אז היא אשת המורד".

02:15:49:24 02:15:42:04
כדי שלא יתפסו ויגייסו את הבן
שלי, דודה שלו לקחה אותנו,

02:15:53:09 02:15:50:09
היא התכוננה ואמרה שאבא שלה חולה

02:15:57:08 02:15:53:13
ושהוא הבן שלה כדי שלא
ידעו מי ההורים שלו.

02:16:04:01 02:15:57:20
הוא לבש בגדים קרועים, החליף
את נעלי העור לנעליים אחרות,

02:16:10:22 02:16:04:13
את הנעליים הישנות היא סחבה על
צווארה, את הדבו נתנה לו לסחוב.

02:16:13:15 02:16:11:06
בכל פעם שעברה ליד אנשים
היא התחילה לבכות

02:16:24:02 02:16:14:05
שאבא שלה חולה כדי להתחמק.

02:16:29:03 02:16:24:12
כך היא המשיכה והם הגיעו לכפר ומשם לסודן.

02:16:36:11 02:16:30:07
הייתה לי גם בת שלמדה בגונדר,

02:16:40:07 02:16:37:05
כשהבן הגיע לסודן ורצו לשלוח אותו
לישראל הוא סירב לנסוע ללא אחותו

02:16:48:11 02:16:41:16
איך אוכל להשאיר מאחור יהודייה יחידה
בין כל הנוצרים בדירה שכורה בגונדר?

02:16:54:02 02:16:49:07
ואז גם אותה לקחו לסודן.

02:17:00:16 02:16:55:07
השתיים האחרים גם רצו ללכת
בעקבות האחות שהלכה.

02:17:04:01 02:17:01:07
הם היו מאוד קטנים אבל
לא הייתה לי ברירה

02:17:14:09 02:17:04:15
שלחתי אותם עם תרופות, קניתי
הכל כולל סוכריות, מים

02:17:25:05 02:17:14:20
דבו-קולו אבל לא כמו מהכפר
אלא כמו מהעיר

02:17:31:08 02:17:25:18
הייתי חותכת את זה במספריים
ומדמה את זה לשקדי מרק.

02:17:36:14 02:17:31:19
אחד כדי שלא יכביד עליהם
ושתיים כדי שלא יתייבש.

02:17:46:09 02:17:37:14
נתתי להם הרבה תרופות
וכסף כדי שייקחו פרד

02:17:50:23 02:17:47:00
אלוהים הציל אותם כשלא הרג אותם
מצמא והם הגיעו בשלום לסודן.

02:17:55:19 02:17:51:08
על אחת מהם חשבתי שהיא מתה,
כיום היא עובדת במשרד הפנים.

02:18:03:01 02:17:56:05
היום היא בטיול בים המלח. חשבתי
שהיא מתה בדרך כי היא הייתה מאוד קטנה

02:18:09:01 02:18:03:11
וגם הייתה לה דלקת שקדים,
פה הוציאו לה אותם.

02:18:19:23 02:18:11:13
אמרו לי להוציא לה אותם באדיס
אבבה אבל סירבו לשלוח אותי.

02:18:27:17 02:18:21:14
כך הילדים הגיעו לסודן
והשאר נשאר מאחור.

02:18:36:11 02:18:28:24
נהייתי חולה והגעתי לבית החולים,
היה רשום במסמכים שאני נעדרת.

02:18:43:10 02:18:36:19
כשעובדים ממשד הבריאות הגיעו
וראו שזאת אני הם הופתעו

02:18:47:20 02:18:43:19
"גברת גנט זאת את? את חיה?"

02:18:51:17 02:18:48:11
אמרתי להם "לאן אני כבר יכולה ללכת?"
והם ענו "אמרו שאת נעדרת".

02:19:00:05 02:18:52:10
מסתבר שהיה רשום שאני נעדרת.
ריחמו עלינו בבית החולים

02:19:06:15 02:19:01:09
היו גם עובדי ממשלה ומשרד
הבריאות לקח עלינו אחריות

02:19:12:15 02:19:07:07
שילמו על האשפוז שלי בבית החולים

02:19:20:05 02:19:13:03
ואחרי השחרור המשכתי
להגיע למשרד הבריאות,

02:19:30:24 02:19:20:22
נתתי שוחד לרופאים. אחד
מהם יצא לתפקיד צבאי

02:19:37:24 02:19:31:14
והיה מאבטח בבית החולים צ'צ'לה

02:19:45:19 02:19:38:23
הוא בן דוד שלי, התייעצתי
איתו והוא נתן להם שוחד,

02:19:47:18 02:19:46:00

איך אני אישית הייתי
יכולה לעשות זאת?

02:19:55:02 02:19:48:01

כגבר הוא היה לוקח אותם לבתי מרחח
ולבתי קפה וכך היה מטעה אותם.

02:20:00:09 02:19:55:05

אני אישה ולא יכולתי להיפגש עם אף אחד.

02:20:02:08 02:20:00:15

לבסוף אותם רופאים רשמו מכתב שאני חייבת

02:20:06:24 02:20:03:08

לנסוע לאדיס אבבה כדי לקבל טיפול

02:20:10:02 02:20:08:12

וכך הגעתי לאדיס אבבה.

02:20:15:23 02:20:11:02

החבאתי את התעודה שלי
של משרד הבריאות.

02:20:20:14 02:20:16:12

אחרי תקופה של שהות שם, קיבלתי
מכתב שהנחה אותי

02:20:24:13 02:20:20:18

ללכת לקבל את המשכורת
שלי ממשרד הבריאות.

02:20:28:23 02:20:25:01

תוך כדי שהייתי מקבלת טיפול
הייתי שולחת מסמכים לגונדר

02:20:43:03 02:20:29:13

קיבלתי עוד מכתב שהורה לי להגיע
לאדיס אבבה לקבל משכורת

02:20:46:22 02:20:43:14

לא היו מוציאים אותי אם היו רואים
את המכתב לכן גם אותו החבאתי.

02:20:53:02 02:20:47:14

במקום התעודה של משרד הבריאות
הוצאתי תעודה של חקלאית

02:20:59:10 02:20:53:14

התחזיתי למישהי שלא למדה

ונרשמתי ללימודים באדיס אבבה

02:21:06:21 02:21:00:22

הייתי מקשקשת בכתב.

02:21:26:09 02:21:07:12

היה לי קרוב משפחה בקנדה ועוד
בן דוד בארצות הברית וגם אחותו בקנדה

02:21:35:08 02:21:27:01

והיא גם הייתה אחות
באתיופיה, היא למדה בישראל.

02:21:43:14 02:21:35:22

הם עזרו לי עם הבירוקרטיה
הפנימית ואז התחילה הדרך לפה.

02:21:44:18 02:21:43:16

הפסקת לעבוד?

02:21:49:19 02:21:44:24

הפסקתי לעבוד, לא קיבלתי
משכורות, לא היה כסף

02:21:53:12 02:21:49:22

ולא הייתה אפשרות לשלוח כסף
כמו היום מישראל לאתיופיה.

02:21:57:21 02:21:53:17

מי היה נותן ברגע ששמעו שזה מישראל?
-עבדת ברוטציות הרבה שנים?

02:22:05:00 02:21:58:02

עבדתי באמבובר הרבה שנים.
כשהתחלתי נורא לסבול שם,

02:22:09:12 02:22:05:16

התחננתי שישלחו אותי למקום
אחר גם אם זה במדבר.

02:22:13:04 02:22:09:13

למה?

-עשו לי הרבה בעיות, מאוד סבלתי.

02:22:14:21 02:22:13:10

בגלל העניין עם בעלך?

02:22:20:12 02:22:14:23

כן, הם היו עושים חיפוש בבית,
המשטרה הייתה מתנפלת בימי שבת

02:22:26:21 02:22:21:06
היו אומרים לילדים שאם יגידו
היכן אבא שלהם, הם יתנו להם כסף

02:22:31:06 02:22:27:05
הם בכלל לא ידעו שהוא נמצא
בישראל, הוא היה נחשב נעדר.

02:22:45:19 02:22:31:20
אני שמעתי בחשאי. היה אדם
אנגלי בשם ג'ון קלוד והוא כתב לי

02:22:50:21 02:22:47:02
"החבילה הגיעה ליעד".

02:22:55:04 02:22:52:02
וכך ידעת שהוא הגיע לפה?
-כן.

02:22:58:03 02:22:56:00
לא פחדת להיות לבד עם הילדים?

02:23:07:24 02:22:58:19
הוריי וקרובי המשפחה היו,
זה מקום הולדתי ובגרותי

02:23:15:18 02:23:08:12
הבית בנוי כמו שצריך.
למטבח החיצוני של הבית

02:23:25:00 02:23:16:04
היה ביקוש לשכירות ממורים
נוצרים שהגיעו מחוץ לעיר

02:23:29:12 02:23:25:17
אבל לא רציתי שמישהו אחר יכנס לשם.

02:23:33:19 02:23:30:04
באדיס אבבה הייתי מזהירה
אותם לא ללכת לבתים של אחרים

02:23:40:01 02:23:34:00
לא לאכול אוכל של אנשים אחרים.

02:23:49:05 02:23:41:12
הייתה לי בת דודה מורה בעיר אקקי
ובעלה היה רופא, כיום היא בנתניה.

02:23:57:24 02:23:51:02

היא הייתה מגיעה עם רכב לאסוף
אותנו, היינו ישנים אצלם וחוזרים.

02:24:02:07 02:23:58:06
חוץ מזה שהייתי מגונדר, לא ידעו עלי כלום.

02:24:08:10 02:24:02:16
למזלי באדיס אבבה לא ידעו
מה המשמעות של "ביתא ישראל"

02:24:13:12 02:24:09:23
כשקרה משהו הם תמיד היו
אומרים "שמע ישראל".

02:24:18:14 02:24:14:02
כל הנוצרים היו אומרים את זה

02:24:24:20 02:24:19:02
לא הייתי אוכלת אצל אחרים, הרופא
בכל מקרה אסר עלי לאכול בשר

02:24:32:08 02:24:25:04
אפילו אם קס ברקו מאדיס אבבה
ובן דוד שלי היו שוחטים ומביאים

02:24:35:10 02:24:32:17
לא הייתי נוגעת בזה. לא יכולתי
לאכול את זה וגם לא טעמתי.

02:24:41:09 02:24:35:19
הכנתי והאכלתי את הילדים ואת האורחים.

02:24:55:23 02:24:42:11
כשאלוהים החליט, מאדיס
אבבה הגעתי ליוון

02:25:04:13 02:24:58:08
ונשארתי לילה באתונה.
-כמה ימים?

02:25:12:06 02:25:04:21
יום אחד. אז היה מעבר דרך
מצרים אבל באותה תקופה

02:25:20:16 02:25:12:24
המצרים הרגו את השגריר הישראלי
בגלל זה לא הגעתי דרך מצרים,

02:25:33:15 02:25:21:07
היישר מאדיס אבבה גם בסודן לא ירדתי.

היו נוצרים ששילמו וירדו

02:25:40:14 02:25:34:11
לא היה שום מידע עליי. התחנה
הסופית שלי הייתה נתב"ג.

02:25:45:22 02:25:42:24
הציעו שאגיע דרך ארצות הברית על
מטוס של חברת לופטהנזה

02:25:50:16 02:25:46:06
אך לא רציתי להיות בדרכים
עם הילדים ובסוף טסנו דרך יוון.

02:26:01:06 02:25:50:22
נשארנו לילה ביוון ושם פגשתי
ישראלית יהודייה ששמרה עלי.

02:26:09:10 02:26:02:08
שוחחנו באנגלית והיא שאלה
אותי אם אני יודעת עברית

02:26:11:13 02:26:09:19
עניתי לה בעברית שכן, ודברנו בעברית

02:26:19:00 02:26:11:17
בשקט שאף אחד לא ישמע אותנו, את
כל הציוד שלך את תקבלי שם מחר,

02:26:24:01 02:26:19:05
זה לא אבד, שמרו לך על הכל, אל תדאגי.

02:26:30:14 02:26:24:16
השכירו לנו מלון, הסבירו
לי ונכנסתי לשם עם הילדים.

02:26:34:09 02:26:31:01
שכרו שני חדרים אבל הילדים
בכלל לא ישנו בחדר השני

02:26:40:05 02:26:34:16
הם ישנו איתי. העברנו
שם את הלילה ויום למחרת

02:26:45:07 02:26:40:16
לקחו אותנו לשדה התעופה,
ישנו קרוב לשם.

02:26:52:24 02:26:45:21
ישבנו וחיכינו ופתאום

ראינו סמל של "אל-על"

02:26:58:03 02:26:54:10
והילדים צעקו "מגן דוד, מגן דוד!"
חסמתי להם את הפיות ואמרתי

02:27:02:04 02:26:58:14
"אל תגידו את זה, כל מי שנמצא פה מוסלמי

02:27:04:19 02:27:02:09
הם יהרגו אותנו, תשתקו!"

02:27:15:00 02:27:05:07
והם המשיכו "מגן דוד, מטוס של
ישראל" ומה תעשי? הם הרי ילדים

02:27:26:09 02:27:16:07
כדי שלא תיתפס, האישה הישראלית
ששוחחה איתי בערב נעלמה

02:27:37:15 02:27:26:14
ושלחה גבר שהגיע ושאל
בלחש "תל אביב?"

02:27:46:12 02:27:39:15
עניתי בהרמת יד והוא פנה אלי
אמר לי לא לדאוג

02:27:53:07 02:27:47:04
יעמיסו את הדברים שלך,
תמשיכי ישר למטוס.

02:28:00:14 02:27:54:04
כולם הגיעו עם הבגדים המסורתיים

02:28:08:22 02:28:00:24
היו דתיים שעלו על המטוס
כדי לטוס לישראל.

02:28:14:14 02:28:10:01
לפני שעלינו על המטוס
אחת מהנשים שם אמרה

02:28:18:18 02:28:14:19
"חטפו לי את הילדים לתוך המטוס"

02:28:22:01 02:28:19:06
אלה בעצם היו הישראלים
שהכניסו אותם.

02:28:26:02 02:28:22:14
נכנסנו והתחלנו למלא טפסים

02:28:28:14 02:28:26:08
שמעתי אותם מדברים
עברית ושאלתי אותם

02:28:31:08 02:28:28:18
למלא את הטופס באנגלית או בעברית?

02:28:37:15 02:28:31:21
הדיילת באה וחיבקה אותי ואמרה
ברוכה הבאה, כל הכבוד

02:28:42:13 02:28:37:20
את יודעת עברית?" עניתי לה שכן והיא
אמרה "תמלאי באיזה שפה שאת רוצה".

02:28:47:00 02:28:43:14
את מה שהתחלתי למלא
באנגלית החלפתי לעברית

02:28:51:02 02:28:48:03
כך הגענו מאתונה לירושלים.

02:28:55:20 02:28:51:17
למה את הכי מתגעגעת מהחיים באתיופיה?

02:29:08:17 02:28:57:19
מתגעגעת לחופש, לאכילת אוכל
נקי וטרי שידוע עליו הכל,

02:29:16:23 02:29:09:05
לבשר הנקי, שהיינו שוחטים
בשישי וגם בשלישי ושוב בשישי,

02:29:19:19 02:29:17:15
חלב שהיה בשפע.

02:29:24:04 02:29:20:12
היום כשאני נזכרת בזה
אני מתחרטת על כך

02:29:28:02 02:29:24:17
אילו הייתי מגישה ביום למחרת
מאכל חלבי מאתמול

02:29:30:20 02:29:28:08
לא יכולתי להגיש כדי שלא
יגידו שאני מגישה אוכל לא טרי.

02:29:35:02 02:29:31:07
אלה שלא האכלתי אותם בדברי
חלב שלי, הגיעו לארץ ושאלו

02:29:41:16 02:29:35:10
"איפה היוגורט והחמאה?" אני
מתחרטת על זה שלא הבאתי להם

02:29:45:14 02:29:41:20
כי הם בעצם אהבו את זה מאוד
אבל בגלל שהיה לי את זה בבית

02:29:47:16 02:29:45:23
לא ייחסתי לזה חשיבות כלל.

02:29:55:04 02:29:48:23
לגבי בשר אני יודעת שלא
לכולם היה והייתי מחלקת.

02:30:05:09 02:29:55:11
אבל לחלב לא ייחסתי משמעות כזאת.
ברוך השם אין משהו שחסר לי.

02:30:15:13 02:30:06:02
הייתי יכולה לאבד ילדים בדרך,
הספקתי לשלוח מכתבים

02:30:21:22 02:30:16:03
ברוך השם הוא הוציא אותי
מרגעי סבל ומבחן,

02:30:27:01 02:30:22:11
הפגיש אותי פה עם ילדיי
ואנחנו פה עד עצם היום הזה.